

Aikamatkoja utopioiden ja nostalgian Eurooppaan

Kaipaava moderni. Nostalgian ja utopian kohtaamisia Euroopassa 1600-luvulta 2000-luvulle
Historia mirabilis 11

Toim. Pertti Grönholm ja Heli Paalumäki

Turun Historiallinen Yhdistys 2015, 322 sivua

ISBN 978-952-7045-02-2, ISSN 1795-0759

Kaipausta toiseen, nykyhetkeä parempaan, aikaan ja paikkaan on moderniin maailmaan ja erityisesti eurooppalaiseen kulttuuriin liittyvä ilmiö. Sekä menneisyyteen että tulevaan suuntautuva unelmointi ja kuvittelu ovat antaneet toivoa, mahdollisuuden rakentaa identiteettiä ja luoda suuria kertomuksia. Parempaan maailmaan etsiminen toisesta ajasta tuntuu sitä houkuttelevammalta, mitä kaotillisempaan me oman aikamme koemme.

Kaipaava moderni. Nostalgian ja utopian kohtaamisia Euroopassa 1600-luvulta 2000-luvulle on historian- ja taiteentutkijoiden kirjoittama ja vertaisarvioitu artikkelikokoelma. Tekijät kysyvät, mikä yhdistää kadotettua paratiisia kaihoavaa nostalgikkaa ja ihanneyhteiskuntaa tavoittelevaa utopistia. Nostalgian ja utopian kohtaamiset liittyvät usein kaipuuseen, joka

on tulevaisuuden sijasta kohdistunut menneisyydessä kuviteltuihin tulevaisuuksiin sekä menneisyyteen projisoituihin, mutta vielä toteutuviksi odotettuihin unelmiin. Teoksen kahdeksan esimerkkitapausta ja laaja johdantoartikkeli luotaavat eurooppalaisen ajattelun ja kulttuurin kehitystä uuden ajan alusta myöhäismoderniin aikakauteen saakka.

Nostalgia ja utopia ovat 2010-luvullakin ajankohtaisia teemoja. Vahvat ideologiat, kuten nationalismi ja sosialismi, menettivät eurooppalaisessa kulttuurissa suuren osan viehätysvoimaansa 1960-luvun lopulle tultaessa. Tämän kehityksen käänköpuolena nousivat 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä nostalginen kaiho ja menneisyyteen kohdistunut mielikuvitus monissa muodoissaan. 2000-luvun globaalien kulutuskulttuurin sekä paikallisten ja kansallisten kulttuurien eloonjäämiskamppailun paineissa on kaihottu niin lähelle kuin kauas menneisyyteen. Olemme usein etsineet menneisyydestä parempia tulevaisuuksia kuin mitä nykyhetki on eteemme avannut.

On silti syytä muistaa, että nostalginen suhde menneeseen eri muodoissaan on korvannut tulevaisuuden unelmia ja sekoittanut niiden kanssa jo usein ennen omaa aikaamme. Tyytymättömyys ja toivo paremmasta ovat ainakin 1700-luvulta lähtien voineet suuntautua niin menneeseen kuin tulevaan. Menneisyydestä on kaihottu paluuta myyttiseen alkukotiin tai paratiisiin, mutta yhtä lailla kaipuu on saattanut kohdistua mahdollisiin tulevaisuuksiin ja historian taitekohtiin. Teoksemme käsittelee kaipuuta toiseen aikaan ja paikkaan modernina ilmiönä, joka voidaan nähdä jopa länsimaisen kulttuurin yhtenä peruspiirteinä.

Lisätietoja:

Pertti Grönholm, Dos., erikoistutkija, Turun yliopisto. Email: pergro@utu.fi

Heli Paalumäki, FM, yliopisto-opettaja, Turun yliopisto. Email: helpaa@utu.fi

Louis Clerc, FT, julkaisuvastaava, Turun Historiallinen Yhdistys, Email: loucle@utu.fi

Sisällys

Pertti Grönholm ja Heli Paalumäki: Nostalgian ja utopian risteyksessä. Keskusteluja modernin kaipuun merkityksistä ja aikaulottuvuuksista

Anu Keinänen: Menneen ja tulevan symmetria. Tilallinen aikakäsitys varhaismodernissa Englannissa

Asko Nivala: Tulevaisuuden raunioilla. Nostalgia saksalaisessa varhaisromantiikassa

Juhana Saarelainen: Elias Lönnrot ja unelma kielestä. Historiallisuus ja kansanrunouden siirtäminen menneisyydestä tulevaisuuteen 1800-luvulla

Heidi Hakkarainen: Menetetty Alt-Wien. Huumori ja nostalgia populaareissa pilalehdissä 1800-luvun jälkipuolella

Tintti Klapuri: Moskovan kadotettu aika. Ironinen nostalgia Anton Tšehovin näytelmässä *Kolme sisarta*

Hanne Koivisto: Unelmana vapauden valtakunta. Toinen maailmansota ja suomalaisen vasemmistoälymystön toivo paremmasta

Heli Paalumäki: Alakuloinen talvi. Aikakausi ja utooppinen hetki Marcel Carnén ja Jacques Prévertin elokuvassa *Yön portit*

Pertti Grönholm: Olipa kerran tulevaisuus. Nostalgian monet ulottuvuudet Kraftwerk-yhtyeen retrofuturismissa